

ART Tedavilerine Yeniden Başlamak

ESHRE Kılavuzu

ESHRE COVID-19 Çalışma Grubu Tarafından
23 Nisan 2020 Tarihinde Yayınlanmıştır

Gerekçe

COVID-19 pandemisi stabilleştiğinde normal günlük yaşama dönüş ile birlikte yardımcı üreme teknikleri tedavilerinin yeniden uygulanmaya başlanması ihtiyacı doğmaktadır. İnfertilite bir hastalıktır, ve SARS-CoV-2/COVID-19 enfeksiyonu riski azalmaya başladığında herhangi bir endikasyon sebebiyle tüm ART tedavileri (yerel yönetmeliklerle uyumlu bir biçimde) yeniden başlatılabilir.

Ancak, güvenli çalışmanın sağlanması ve tedavi sırasında SARS-CoV-2/COVID-19 pozitif hasta veya sağlık çalışanı sebebiyle oluşabilecek riskleri minimize etmek için dikkatli ve ölçülü adımlar atılmalıdır.

Konsept

Yardımcı üreme teknikleri klinik ve laboratuvarlarında faaliyetlerin tekrar başlaması için çalışma grubu tarafından 6 temel prensip belirlenmiştir.

1. Görüşme, anlaşma ve onam ile tedavinin başlanması
2. Personel ve hastaların değerlendirilmesi
3. Öneriler ve tedaviye erişim
4. YÜT servislerinin adaptasyonu
5. Tedavi siklusunun planlanması
6. Personel ve hastalar için Davranış Protokolü

ESHRE, bu kılavuzu kullanan tüm YÜT merkezlerine ilk önce yerel ve/veya ulusal yönetim tarafından belirlenmiş COVID-19 mevzuat ve önerilerine uyulmasını önerir.

1. Hasta görüşmesi, tedavinin başlaması için anlaşma ve onam

- a. Yüksek riskli hastalarda (diyabet, hipertansiyon, immunosuppressant terapi alanlar transplant hastaları, akciğer hastalığı veya karaciğer hastalığı veya renal hastalığı olanlar) ilgili alanların doktorları ve/veya yerel sağlık otoriteleri tarafından güvenli olduğu belirtilmedikçe tedaviye başlanmamalıdır.
- b. Tüm hastalara tedaviye devam etme veya erteleme seçenekleri sunulmalıdır, hastanın tercihi hangi yönde olursa açıkça dokümanite edilmelidir.
- c. Hastalar kapsamlı bir şekilde aydınlatılmalı, COVID-19'a bağlı riskleri açıkça anlamalı ve gebelik sırasında oluşabilecek enfeksiyonun artmış riskleri hakkında bilgilendirilmelidir. Hastalar genel olarak enfeksiyon riskini nasıl azaltabileceği konusunda ayrıca bilgilendirilmelidir.
- d. Hastalar Davranış Protokolü'nü imzalamalı ve protokole bağlı kalmalıdır.

2. Personel ve hastaların triajı ve yönetimi

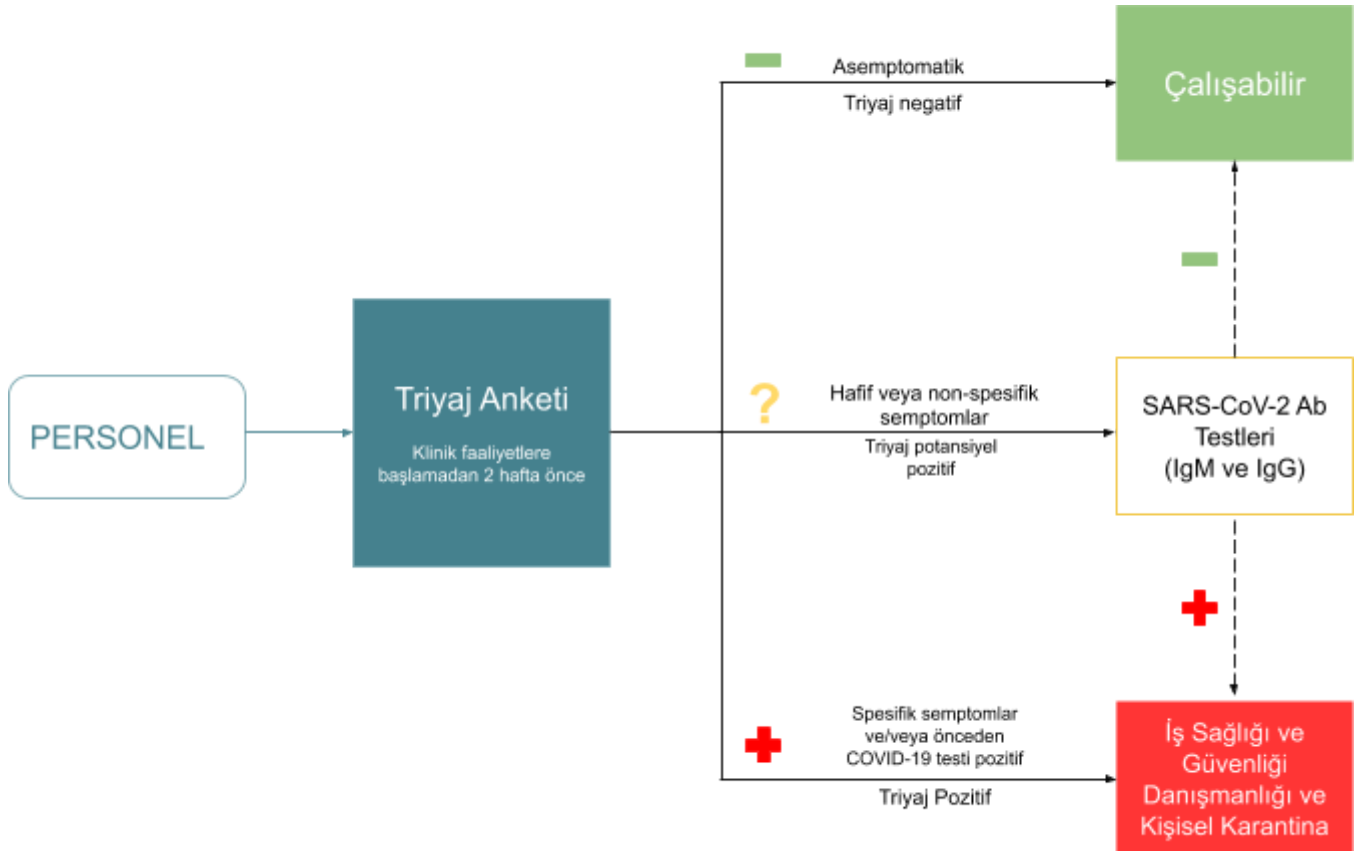
Triyaj Anketi

ESHRE tarafından hem hasta hem personellere uygulanabilecek/uyarlanabilecek ART triyaj anketi hazırlanmıştır. (Ek -1)

Personel için prosedür

- Sağlık durumu, semptomlar ve yaşam biçimini irdeleyen triyaj anketi YÜT merkezinde faaliyetlerin başlatılmasından en az 2 hafta önce klinik personeli ve personellerle aynı evi paylaşan bireylere uygulanmalıdır.
- Değerlendirme sonrası enfeksiyon şüphesi bulunan personeller rutin SARS-CoV-2 IgM/IgG testi veya dengi testlere tabi tutulmalıdır. Ek test ve/veya daha sık test yapılması ulusal öneriler ve/veya testin ulaşılabilirliği göz önünde bulundurularak düşünülebilir.
- Test sonucu pozitif gelen tüm personeller semptom varlığına bakılmaksızın iş sağlığı ve güvenliği danışmanlığı almalı ve kişisel karantinaya girmelidir.
- Semptomu olan personeller tıbbi tedavi, öneriler, ve teste tabi tutulmalı, enfeksiyon geçinceye ve PT-PCR testi veya dengi bir test sonucu negatif gelene kadar işe geri başlamamalıdır.
- Eğer bir personel COVID-19 enfeksiyonu teşhisi almışsa rutin olarak temas takibi yapılmalı ve temaslı kişiler teste tabi tutulmalıdır.
- Kliniğin büyüklüğüne göre personel küçük takımlara bölünmeli ve takımlar, birbirleri ile minimum etkileşimde rotasyon yaparak çalışmalıdır.

Personel Triyajı Özeti

Hastalar için prosedür

- Tedavi başlanması planlanan tüm hastalara tedavi başlanacak tarihten 2 hafta önce triyaj anketi (kağıtla, e-posta ile, veya telefonda) yapılmalıdır.
- Hasta ve partnerine ön hazırlık değerlendirmesi ART tedavisi başlamadan 2 hafta önce yapılmalıdır.
- Ovaryan stimülasyon yapılacağı zaman her iki partner de tekrar değerlendirilmelidir.
- Hasta değerlendirmesinde personel değerlendirmesindeki prosedürlerin aynısı uygulanmalıdır. Her iki partnere de triyaj yapılmalıdır. Değerlendirme sonrası enfeksiyon şüphesi olan hastalar rutin SARS-CoV-2 IgM/IgG testi veya buna denk bir teste tabi tutulmalıdır. Ulusal öneriler doğrultusunda ek test yapılabilir.
- Önceden COVID-19 pozitif enfeksiyon geçirmiş tüm hastaların YÜT tedavi almaya uygun sayılabilmesi için iyileştiğine dair resmi tıbbi belge sunmaları gereklidir. Eğer hasta COVID-19 enfeksiyonu sırasında ventilasyon desteği aldıysa ilgili branş uzmanından tedaviye uygunluk açısından rapor almalıdır.

Hastalar için senaryolar

Senaryo I (Dahil et)

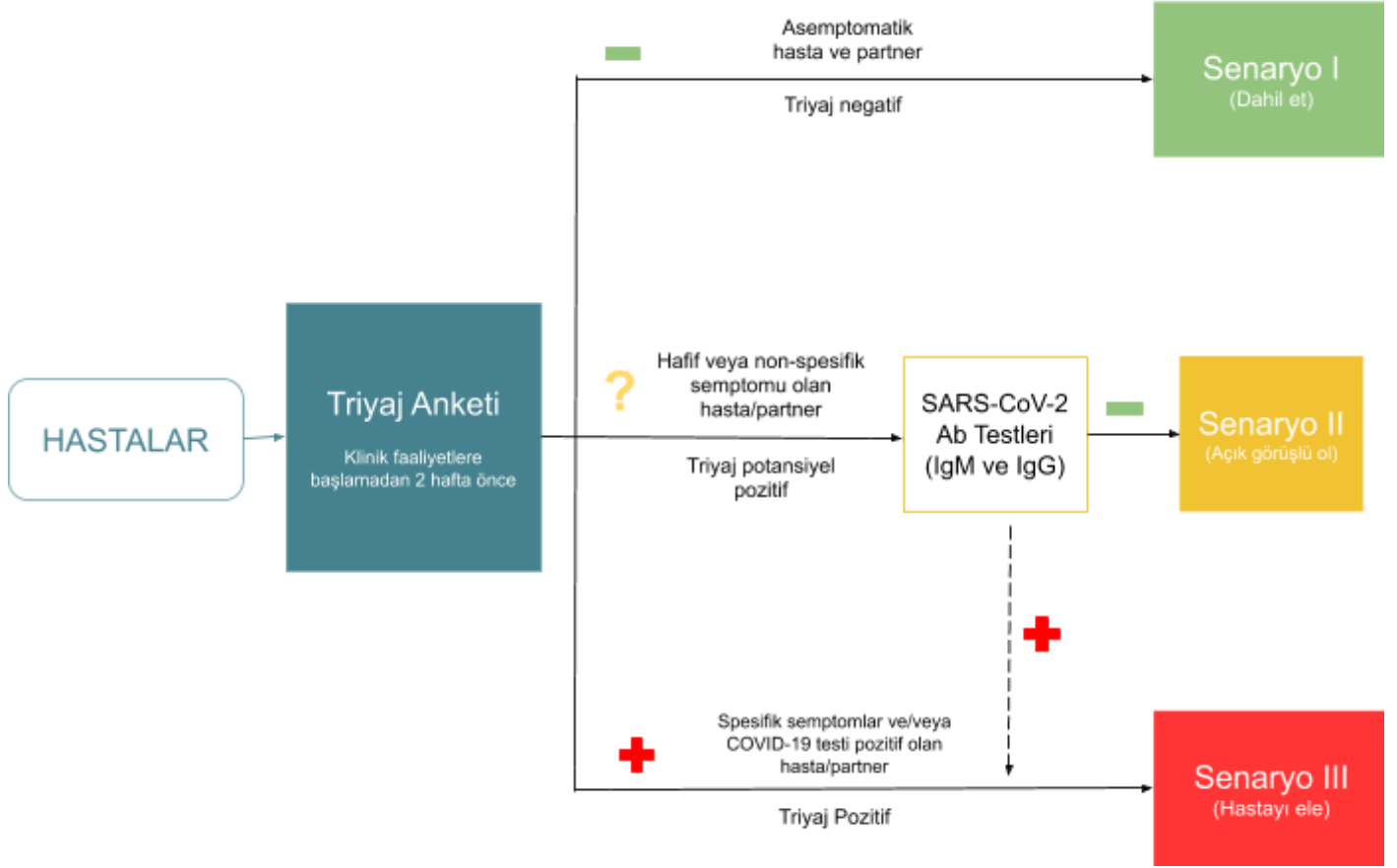
- Her iki partnerin de triyajı düşük riskli (negatif anamnez, potansiyel olarak enfekte bireylerle temas riski düşük/minimal yaşam tarzı)
- Her iki partner de asemptomatik

Senaryo II (Açık görüşlü ol)

- Önceden COVID-19 pozitif enfeksiyon geçirmiş ve iyileştiğini resmi tıbbi belgeyle kanıtlamış hastalara tedaviye başlamadan önce SARS-CoV-2 IgM/IgG testi yapılmalıdır.
- (IIa) Ovaryan stimülasyon öncesi partnerlerin birinde non-spesifik semptomların görülmesi durumunda:
 - Ovaryan stimülasyon başlangıcında tekrar triyaj anketi yapılır
 - Negatif triyaj = Tedaviye devam edilir
 - Semptomlar devam ederse = SARS-CoV-2 IgM/IgG testi yapılır
 - Test negatif = Tedaviye devam edilir
 - Test pozitif = Tedavi ertelenir ve ileri tetkik için hasta yönlendirilir
- (IIb) Ovaryan stimülasyon sırasında non-spesifik semptomların görülmesi durumunda:
 - SARS-CoV-2 IgM/IgG testi yapılır
 - Test negatif = Tedaviye devam edilir
 - Test pozitif = Tedavi ertelenir ve ileri tetkik için hasta yönlendirilir

Senaryo 3 (Hastayı ele)

- Hasta ve/veya partner semptomatik ise veya COVID-19 pozitif ise tedavi ertelenmeli, ileri tetkik ve takip için hasta sevk edilmeli.

3. Öneriler ve tedaviye erişim

COVID-19 riski ve önlenmesi konusunda hastanın eğitimi tedaviye kabulden önceki olmazsa olmaz adımdır. Hasta eğitiminde değinilmesi gerekenler;

- Gerekğinde kişisel koruyucu ekipmanların (KKE) kullanımı konusunda eğitici materyal
- Sosyal mesafenin korunmaya devam edilmesi ve gereksiz fiziksel temastan kaçınılması
- COVID-19 enfeksiyonu semptomları ve bulaşma yolları
- Hasta yüksek riskli durumla karşılaştığında tedavinin durdurulacağı konusunda anlaşmaya varılması

4. YÜT servislerinin adaptasyonu

Her bir hastanın tedavisi tamamen tekrardan düşünölmeli ve hastaya özel planlanmalıdır.

Gereksiz muayene ve personel-hasta temasını azaltmak için hastanın klinikte fiziksel olarak varlığını gerektirmeyen tüm tedavi basamaklarında tele sağlık kullanılmalıdır.

Adaptasyona yönelik kılavuzun özetı şu şekildedir:

Sanitasyon

- Tüm alanların sanitasyonu lokal protokollere göre rutin olarak yapılmalıdır.
- COVID-19 pozitif hasta veya personel varlığında spesifik COVID-19 sanitasyon prosedürleri uygulanmalıdır.

Personel ve kliniğin adaptasyonu

- COVID-19 spesifik eğitim verilmeli
- COVID-19 spesifik standart çalışma prosedürleri uygulanmalı
- Çalışma shiftleri ayarlanmalı
- YÜT merkezleri arasında acil durum anlaşmaları yapılarak tedavi devamlılığı sağlanmalı

Kliniğe erişimdeki prosedürler

- Klinikte eşzamanlı bulunan insan sayısı kısıtlanmalı
- Sekreterlik ve danışmada çalışanlar için koruyucu ekran sağlanmalı
- Hasta ve personel için kişisel koruyucu ekipman ve sanitasyon cihazları sağlanmalı
- Hasta yakınının kliniğe girişinin sınırlanması
- Bekleme salonu ve çalışma alanlarının uygun sosyal mesafe sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi
- Randevuların spesifik programa (ayrıca kan testi ve taramalara) göre verilmesi
- Personelin küçük takımlara bölünerek çalışması ile gereksiz hasta-personel temasının önlenmesi
- Potansiyel COVID-19 pozitif hastaların belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması için oosit toplama ve/veya embriyo transferi sonrası takibin 3 hafta sonra yapılması (yani temas takibi ve sanitasyon)

5. Tedavi siklusunun planlanması

Ovaryan stimölasyon

Bu dönemde aşağıdaki özgün önlemler alınmalı:

- Hem hasta hem personel için maruziyeti minimuma indirecek önlemler alınmalı
- Enfeksiyon belirtileri gösteren personeller izole edilmeli
- Personeller kişisel koruyucu ekipman kullanmalı
- Minimal sayıda muayene ve optimize sayıda kan testi yapılmalı
- Vajinal probe ve doku hijyenine özen gösterilmeli
- Pre-triyaj sonuçlarına göre veya yeni görölen non-spesifik semptom varlığında tekrardan triyaj yapılarak hastanın değerlendirilmesi

Oosit toplama

Genel önlemler ve triyaj sonuçlarına göre önerilen uygulamalara ek olarak aşağıdaki öneriler verilmiştir;

- Senaryo I** Ovulasyon tetiklenmesi ve oosit toplanması arasında bir değişim gözlenmediği sürece standart prosedürler takip edilir.
- Senaryo II** Tekrar triyaj pozitif çıkması durumunda SARS-CoV-2 IgM/IgG ve/veya RT-PCR testleri yapılır. Test sonucuna göre tedaviye devam edilir veya tedavi ertelenir
- Senaryo III** Eğer ovulasyon indüksiyonu veya embriyo çözündürme öncesi hastanın testleri pozitif gelirse tedavi ertelenir, hasta izole ve sevk edilir.
- OHSS açısından yüksek riskli hastalarda istisnai uygulamalar yapılabilir. Böyle bir durumda oosit toplama yapılmalı ve ulusal veya lokal yetkili otoritelerce belirlenmiş spesifik COVID-19 sanitasyon prosedürlerine uyarak ünit dezenfekte edilmelidir.
 - Eğer potansiyel SARS-CoV-2/COVID-19 pozitif hasta tedavisine devam edilmesi zorunlu ise (i.e. onkoloji hastası, OHSS açısından yüksek riskli hasta) personele bulaş riskini azaltmak için;
 - FFP2/3 maskeler kullanılmalı
 - İzolasyon giysileri giyilmeli
 - Operasyon odası, ayılma odası ve IVF laboratuvarı prosedür sonrası dezenfekte edilmelidir
 - Yeni tanı almış COVID-19 hastaları için prosedürler iptal edilmelidir.

Laboratuvar

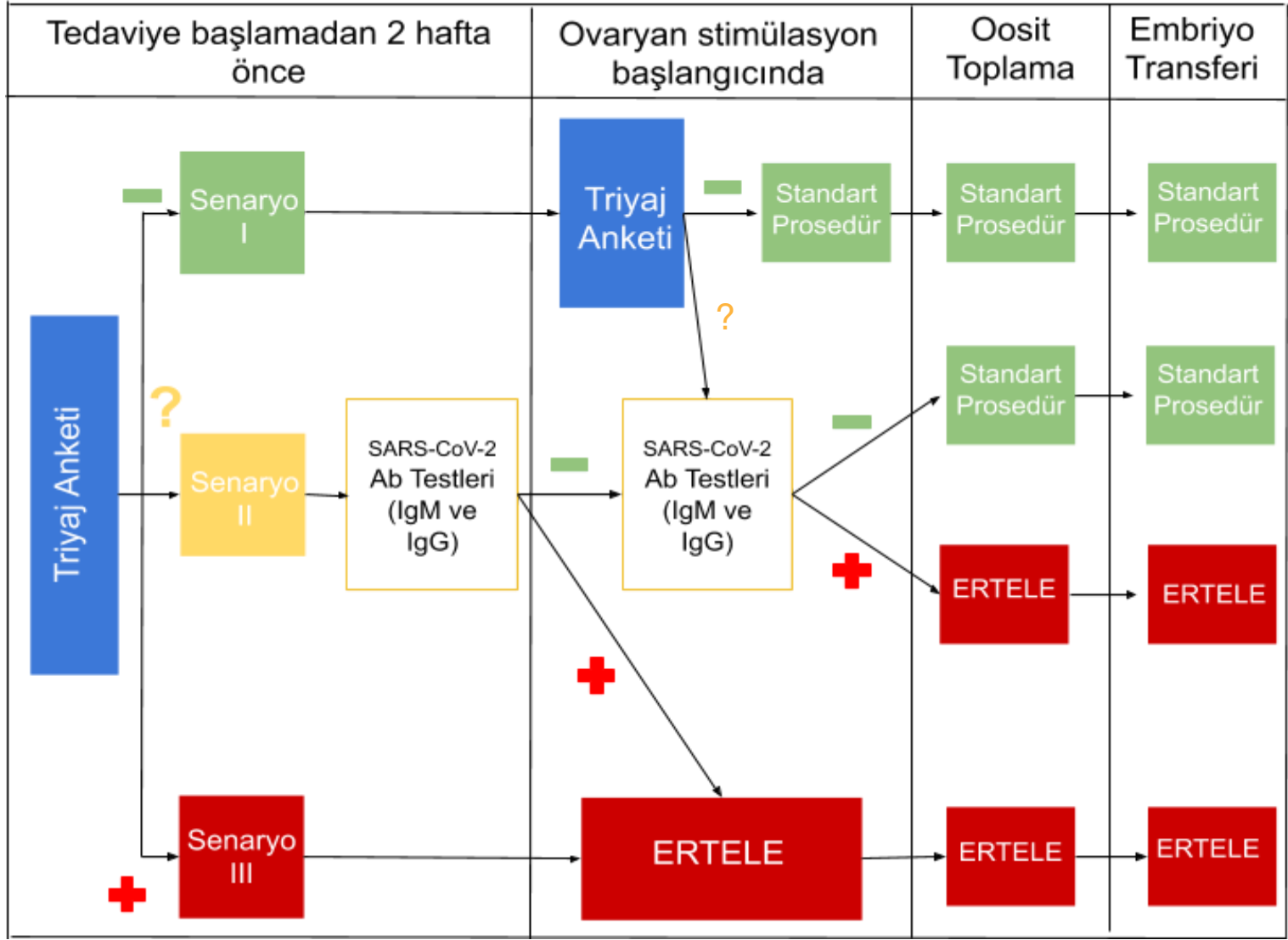
- a. Rutin iyi laboratuvar uygulamaları devam etmeli, personel maske ve eldiven kullanılmalıdır
- b. Personel küçük takımlar halinde çalışmalıdır
- c. Sperm ve foliküler sıvı dilüsyonu sırasında ekstra dikkatli olunmalı, bu sıvılar mümkün olan en kısa sürede kapalı kaplarda uygun ve güvenli bir şekilde imha edilmelidir.
- d. Yayınlanan kılavuzlar ve iyi laboratuvar uygulamaları prensipleri her zaman uygulanmalıdır. (www.eshre.eu/guidelines)
- e. Embriyo kültürü sırasında hastanın COVID-19 durumunun şüpheli veya pozitif olması durumunda tümünü dondur politikası benimsenmelidir.

Embriyo transferi

- a. Transfer odasındaki personel sayısı kısıtlanmalıdır
- b. Hasta yakını alınmamalıdır
- c. Sadece düşük risk/asemptomatik hasta ve partnerlerde transfer yapılmalıdır
- d. Oosit toplaması sonrası semptomatik olan hasta ve/veya partnerlerde tümünü dondur politikası uygulanmalıdır

Kriyoprezervasyon

- a. COVID-19 pozitif hastalardan alınan örneklerin kriyoprezervasyonunda yüksek güvenli straw ve/veya bıhar fazlı saklama tankları kullanılmalıdır.

6. Personel ve hastalar için Davranış Protokolü

Tüm personel ve hastalara hem iş hem özel yaşamlarında lüzumsuz maruziyetten kaçınma talimatı verilmelidir. Hasta ve personele hazırlanan davranış protokolü imzalatılır.

- Her servis personel için uygulaması zorunlu talimatlar hazırlar
- İş yerinde devamlılık bu talimatlara uyuma bağlıdır
- Talimatlar içinde yasaklı hareketler açıkça detaylandırılarak anlatılır
- Sosyal yaşam ve etkileşim kısıtlanmalıdır
- Hastalar düzenli olarak sağlık durumlarının iyi olduğunu ve davranış protokolünü uyguladığını imzalayarak bildirmelidirler.
- Personeller düzenli olarak sağlık durumlarının iyi olduğunu ve davranış protokolünü uyguladığını imzalatarak bildirmeli, protokol ihlali durumunda amirine haber vermelidir.

Ek-1: YÜT Triyaj Anketi

ART Triyaj Anketi

1. Son 2 hafta içinde hastalandınız mı?
2. Ateş yüksekliğiniz var mı? (37,5°C üzeri)
3. Öksürüğünüz var mı?
4. Boğaz ağrınız var mı?
5. Koku veya tat alma kaybınız var mı?
6. Bu semptomlardan herhangiisine sahip biriyle temasınız oldu mu?
7. COVID-19 açısından yüksek riskli sayılan yurt içi veya yurt dışı bölgelere seyahat ettiniz mi?
8. Hastane, hasta bakım merkezi, veya bir sağlık tesisinde mi çalışıyorsunuz?
9. COVID-19 ile enfekte biriyle temasınız oldu mu?
10. COVID-19 enfeksiyonu teşhisi aldınız mı?
11. COVID-19 enfeksiyonu teşhisi almış veya COVID-19 semptomları (ateş, öksürük, koku veya tat almada azalma) gösteren biriyle aynı evde mi yaşıyorsunuz?
12. COVID-19 pozitif enfeksiyonu geçirdiniz ve iyileştığınız, buna dair resmi tıbbi belgeniz var mı?
13. Diyabet, solunum sistemi rahatsızlığı, kronik böbrek hastalığı gibi ciddi rahatsızlıklarınız var mı? (çalışanlar için uygulanan ankette bu soru atlanabilir)